

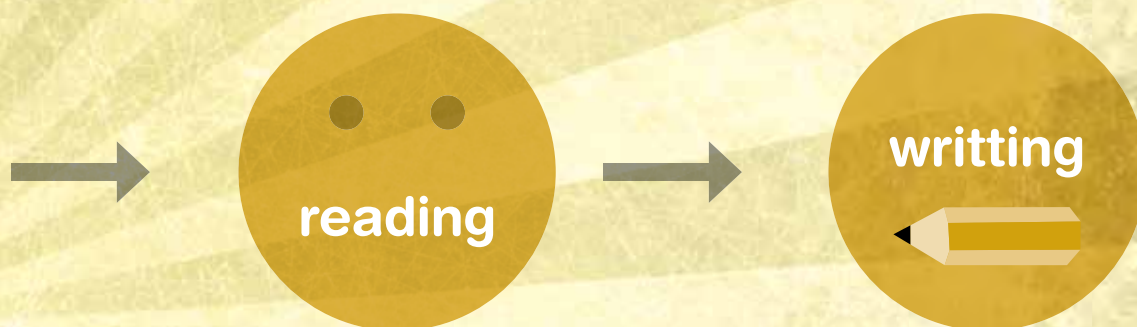
برنامه درسی زبان خ نگاهی نوبه تولید م

دکتر سیدبهنام علوی مقدم، عضو هیئت علمی و مدیر گروه زبان‌های خارجی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

Email: eng-dept@talif.Sch.ir

دکتر رضا خیرآبادی، کارشناس گروه زبان‌های خارجی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

Email: rkheirabadi@gmail.com

مقدمه

راستای تحولات جدید، بسته آموزشی مبتنی بر رویکرد ارتباطی فعال و خودباورانه است که ضمن همسویی با تحولات جهانی آموزش زبان، با مفاد اسناد کلان ملی - از جمله سند برنامه درسی ملی - مطابقت دارد. البته روش ارتباطی به کار گرفته شده در تدوین کتاب جدید روشی بومی‌سازی شده و مبتنی بر ارزش‌های مذهبی و ملی کشورمان است و می‌کوشد فراگیرندگان را با هویت اسلامی - ایرانی خود بیشتر آشنا کند. به گونه‌ای که در پایان دوره شش ساله آموزش زبان‌های خارجی، بتوانند با اعتمادبه‌نفس و افتخار به داشته‌های هویتی خود به تعامل با جهان بپردازند.

همان‌طور که اشاره شد، رویکرد مذکور برگرفته از سند برنامه درسی ملی است که در حوزه دهم یادگیری رویکرد آموزش زبان را این‌گونه تبیین می‌کند: «آموزش زبان‌های خارجی باید از دایره تنگ نظریه‌ها، رویکردها و روش‌های تدوین‌شده در جهان فراتر رود و به‌عنوان بستری برای تقویت فرهنگ ملی و باورها و ارزش‌های خودی در نظر گرفته شود. رویکرد آموزش زبان‌های خارجی، رویکرد ارتباطی فعال و خودباورانه است. در سطوح آغازین آموزش، محتوای آموزشی پیرامون موضوعات بومی و نیازهای یادگیرنده چون بهداشت و سلامت، زندگی

بسته جدید آموزش زبان انگلیسی که برای پایه اول متوسطه اول تدوین شده است، نقطه تحولی در نظام آموزش کشور محسوب می‌گردد. چرا که پس از حدود ربع قرن، کتاب و فضای جدیدی برای آموزش زبان‌های خارجی، به‌ویژه زبان انگلیسی، ایجاد گردیده است که می‌تواند نویدبخش دستاوردهای شایان توجهی در این عرصه باشد. در گفتار حاضر برخی از ویژگی‌های بسته آموزشی را با عنایت به اصول برنامه درسی در راستای تحولات رخ داده در زمینه آموزش زبان‌های خارجی در سطح ملی، بررسی می‌کنیم.

کلیدواژه‌ها: برنامه‌ریزی، برنامه درسی زبان خارجی، بسته آموزشی،

مواد آموزشی.

تحول در رویکرد آموزشی

رویکرد پیشین آموزش زبان انگلیسی در کشورمان که با کتاب‌های Right Path to English شناخته می‌شود، بیشتر مبتنی بر روش‌های خواندن محوری است که در عرصه بین‌المللی با گذر زمان روش‌های جدیدتری جایگزین آن‌ها شده است. در

سارچی و بستۀ آموزشی: مواد آموزشی

Roshd
& Teachers

- که به آنان امکان تعامل در سطح روابط میان فردی (خانوادگی، محلی و ملی) را می‌دهد - توانایی برقراری ارتباط با سایر جوامع و دستاوردهای بشری را در سطح منطقه‌ای و جهانی دارا باشند. آموزش زبان خارجی علاوه بر کارکرد ارتباط میان فردی و بین فرهنگی، در توسعه اقتصادی مانند صنعت گردشگری، تجارت، فناوری، توسعه علم، و هوشیاری اجتماعی سیاسی مؤثر است.» همان گونه که مشهود است، در سند برنامه درسی ملی حوزه آموزش زبان‌های خارجی به شیوه‌ای هدف‌گذاری گردیده است که منجر به ایجاد توانش ارتباطی در فراگیرندگان شود و این نکته با رویکردهای پیشین تفاوت بسیار آشکاری دارد.

تأکید بر بستۀ آموزشی در تهیه مواد آموزشی

در برنامه موجود آموزش زبان‌های خارجی عنصر اصلی برنامه، کتاب درسی است. اگرچه طراحی کتاب راهنمای معلم برای برخی پایه‌ها موجود بود، به دلایل مختلف استفاده از این عنصر ارزشمند در کلیت آموزش رسمی زبان انگلیسی کشورمان گسترش چندانی نیافت و عناصری مانند کتاب راهنمای معلم

روزمره، محیط اطراف و ارزش‌ها و فرهنگ جامعه در قالب‌های جذاب، انتخاب و سازماندهی می‌شود و در سطوح بالاتر، انتخاب و سازماندهی محتوای این حوزه به سمت کارکردهای فرهنگی، علمی، اقتصادی، سیاسی و ... متناسب با متون آموزشی سایر حوزه‌های یادگیری و در جهت تعمیق آن‌ها خواهد بود. در پایان دوره متوسطه دوم، دانش‌آموزان باید توانایی خواندن و درک متون ساده تخصصی و نوشتن مقاله را کسب کنند. در دوره متوسطه دوم گسترش دامنه واژگان رشته‌های تخصصی به درک بهتر متون و برقراری ارتباط علمی کمک می‌کند.» (سند برنامه درسی ملی، نگاشت نهایی، اسفند ۱۳۹۱: ۳۸-۳۷)

به منظور آشنایی بیشتر با سند برنامه درسی ملی و رویکرد آن به آموزش زبان‌های خارجی شایسته است به ضرورت آموزش این حوزه یادگیری در سند هم اشاره داشته باشیم. ضرورت و کارکرد حوزه آموزش زبان‌های خارجی در سند مذکور این گونه بیان گردیده است: «از آنجا که مراودات اجتماعی تحت تأثیر تعاملات جوامع بشری و رشد فناوری توسعه پیدا کرده و این دامنه هر روز افزایش پیدا می‌کند، برای برقراری ارتباط سازنده و آگاهانه ضروری است دانش‌آموزان علاوه بر زبان مادری

تأکید بر هر چهار مهارت زبانی

یکی از مشخصات برنامه آموزشی پیشین، برجسته کردن مهارت خواندن بود. این امر باعث شده بود مهارت‌های شفاهی تحت‌الشعاع این مهارت قرار گیرند و بر آن‌ها به اندازه لازم تأکید نشود اما با توجه به مفاد برنامه درسی ملی - که قلمرو حوزه آموزش زبان را به شکل زیر توصیف می‌کند - بسته آموزشی جدید بر هر چهار مهارت زبانی از همان ابتدا تأکید می‌کند. در برنامه درسی ملی تأکید بر هر چهار مهارت این گونه بیان شده است: «آموزش زبان بر توانایی ارتباطی و حل مسئله تأکید دارد؛ به گونه‌ای که فرد پس از آموزش قادر به ایجاد ارتباط با استفاده از تمامی مهارت‌های چهارگانه زبانی (گوش کردن، سخن گفتن، خواندن، و نوشتن) برای دریافت و انتقال معنا باشد. برنامه درسی آموزش زبان باید دانش‌آموزان را با پیکره زبانی، واژگان و ساخت‌های مورد نیاز برای برقراری ارتباط مؤثر و سازنده در سطح جهانی آشنا سازد. آموزش زبان‌های خارجی از ابتدای دوره متوسطه اول آغاز می‌شود و هدف آن آموزش چهار مهارت زبانی و آشناسازی دانش‌آموزان با مهارت‌های ارتباطی در چارچوب جهت‌گیری‌های کلی مورد نظر خواهد بود. در دوره متوسطه دوم، دانش‌آموزان باید بتوانند متن‌های در حد متوسط را بخوانند و مفاهیم آن‌ها را دریابند. در ضمن توانایی نوشتن، در حد یک مقاله کوتاه، به زبان خارجی نیز در آن‌ها تقویت شود و توانایی‌های لازم برای استفاده از منابع در حد متوسط را داشته باشند. آموزش به یکی از زبان‌های انگلیسی، فرانسوی، آلمانی و یا سایر زبان‌هایی که شورای عالی آموزش و پرورش تصویب کند، ارائه خواهد شد.» با توجه به این هدف‌گذاری، گروه تألیف کتاب از همان نخستین درس کتاب پایه اول متوسطه اول به هر چهار مهارت زبانی به شیوه‌ای هم‌وزن و مکمل هم پرداخته‌اند. آنچه در این مقاله از نظراتان گذشت، تنها بخشی از ویژگی‌های بسته آموزشی جدید درس زبان انگلیسی است و در مطالب بعدی اطلاعات بیشتری درباره این بسته به شما داده خواهد شد. گفتنی است که موفقیت برنامه جدید آموزشی بیش از هر چیز مستلزم همکاری و حمایت همه‌جانبه دبیرانی است که در عمل و در کلاس درس کتاب جدید و ظرفیت‌های آن را به نحو شایسته محقق خواهند کرد.

و کتاب گویا آن‌چنان که شایسته بود مورد استقبال و استفاده دبیران عزیز قرار نگرفت.

این در حالی است که رویکرد نوین آموزش زبان‌های خارجی، الزاماً و ذاتاً مبتنی بر بسته آموزشی است. این موضوع یکی از سیاست‌های کلان سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی است که ریشه در مفاد برنامه درسی ملی دارد؛ آنجا که تصریح می‌کند باید در روند آموزش از فضاها و رسانه‌های نوین آموزشی کمک گرفت. با توجه به این سیاست کلان، کتاب درسی تنها بخشی از بسته آموزشی و شامل اجزای زیر است:

۱. کتاب دانش‌آموز: دارای هشت درس، چهار درس مروری، فرهنگ واژگان تصویری

۲. کتاب کار: شامل هشت فصل و ضمیمه تفصیلی تمرین

حروف الفبا

۳. کتاب راهنمای معلم: شامل توضیحات

کلی و عمومی در معرفی برنامه درسی

و ارائه راهکارهای عملی تدریس

به همراه فیلم آموزشی تدریس

عملی دو درس نمونه از کتاب

۴. لوح فشرده آموزشی:

شامل فایل صوتی

گفت‌وگوها و تمرین‌های

گفتاری و شنیداری کتاب

که با تأکید بر تلفظ و

شیوه فراگویی جملات تهیه

و همراه با بسته آموزشی ارائه

شده است.

۵. پایگاه اطلاع‌رسانی و

پشتیبانی: این وبگاه پل ارتباطی

دبیران و همکاران سراسر کشور با گروه

زبان‌های خارجی است و توضیحات، دستورالعمل‌ها

و بخشنامه‌های مورد نیاز در اسرع وقت از طریق آن در اختیار

همکاران قرار خواهد گرفت.

تأکید بر نقش فعال معلم و دانش‌آموز در

فرایند تدریس

بسته آموزشی حاضر این امکان را در اختیار همکاران و دبیران سراسر کشور قرار می‌دهد که به شیوه‌ای خلاقانه و فعال در فرایند تدریس مشارکت کنند و دانش‌آموزان را نیز به گونه‌ای پرنشاط در فرایند یاددهی - یادگیری دخالت دهند. این رویکرد که با روح کلی حاکم بر رویکرد ارتباطی همسویی دارد، به معلم و دانش‌آموز امکان می‌دهد که از دامنه محدود کتاب درسی فراتر روند و به شیوه‌ای تعاملی در فرایند تدریس ایفای نقش کنند.